

ASYMMETRIC CONFLICT BETWEEN FAMILY AND CITY: THE FAMILY'S TEST WITH THE CITY

ENES BATTAL KESKİN

Doç. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü,
Mail: eneskeskin@uludag.edu.tr

 ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5629-0228>

ABSTRACT

The city and the family are among the fundamental subjects of sociology. It is not possible to make sense of contemporary societies by excluding these two structures or by treating them as independent from each other. Both the city and the family are core sociological categories that shape the basic dynamics of social structure and influence individuals' daily lives. Changes in either realm significantly impact social life. Just as in the beginning of humanity, in the 21st century, people are still born into a family, however, they are increasingly compelled to live in cities. The world is becoming more urbanized, while the family struggles to survive. From another perspective, as cities grow, families shrink. This study is based on the idea that there is a tension, or even a conflict, between the city and the family. With the process of modernization, urbanization has become a symbol of progress and individualization, while the institution of the family is often portrayed as traditional, or at times even as a reactionary or oppressive structure. The city is glorified as a space of freedom, individual choice, and mobility, whereas the family is depicted as a realm of responsibility, restriction, and sometimes even violence. In this way, the modern city-centered social structure implicitly adopts an anti-family stance. This study aims to contribute to the existing sociological literature by theoretically examining the multifaceted effects of the conflict between the city and the family. Within this context, it seeks to confront the reader with a structural dilemma that can be summarized as: "The city or the family?" Today, it is evident that the dominant tendency heavily favors the city.

Keywords: City, Family, Liberation, Secure Life, Insecure Society.

Makaleye Ait Bilgiler

Makale Türü: Araştırma
Geliş Tarihi: 30.06.2025
Kabul Tarihi: 03.11.2025
Yayın Tarihi: 11.11.2025

Makaleye Atıf Bilgisi

KESKİN Enes Battal, (2025). "Aile ve Kent Arasındaki Asimetrik Çatışma: Ailenin Kentle İmtihani". *Muhafazakâr Düşünce*. Yıl: 21 Sayı: 69 (230-253).

muhafazakârdüşünce • yıl: 21 - sayı: 69 • Temmuz-Aralık 2025

AİLE VE KENT ARASINDAKİ ASİMETRİK ÇATIŞMA: AİLENİN KENTLE İMTİHANI

ENES BATTAL KESKİN

Öz

Kent ve aile, sosyolojinin temel çalışma konuları arasında yer almaktadır. Günümüz toplumlarını bu iki yapıyı dışlayarak ya da birbirinden bağımsız ele alarak anlamlandırmak mümkün görünmemektedir. Zira hem kent hem de aile, toplumsal yapının temel dinamiklerini belirleyen ve bireylerin gündelik yaşamlarını şekillendiren iki temel sosyolojik kategoridir. Her iki konuda meydana gelen değişimler toplum hayatını şekillendirmektedir. İnsanlığın başlangıcında olduğu gibi, 21. yüzyılda da insanlar bir aileye doğmakta ancak gittikçe daha fazla kentlerde yaşamaya mecbur bırakılmaktadır. Dünya gittikçe kentleşmekte, aile ise hayatta kalma mücadelesi vermektedir. Başka bir açıdan bakıldığında, kentler büyümeye devam ederken aileler küçülmektedir. Bu çalışma kent ve aile arasında bir gerilim hatta bir çatışma olduğu düşüncesi üzerine temellendirilmektedir. Modernleşme süreci ile birlikte kentleşme, ilerlemenin ve bireyselleşmenin simgesi hâline gelirken, aile kurumu geleneksel, hatta kimi zaman gerici veya baskıcı bir yapı olarak kodlanmaktadır. Kent; özgürlük, bireysel tercih ve hareket serbestisinin mekân olarak yüceltilirken, aile ise sorumluluğun, kısıtlamanın ve hatta kimi zaman şiddetin ortamı olarak sunulmaktadır. Böylece modern kent merkezli toplum yapısı, örtük bir biçimde aile karşıtı bir pozisyon benimsemektedir. Bu çalışma, kent ve aile çatışmasının çok boyutlu etkilerini teorik bir çerçevede ele alarak, mevcut sosyolojik literatüre katkı sunmayı hedeflemektedir. Çalışma, bu bağlamda okuyucuyu "kent mi, aile mi?" şeklinde özetlenebilecek yapısal bir ikileme yüzleştirmeyi amaçlamaktadır. Günümüzde egemen eğilimin, tercihini büyük ölçüde kentten yana kullandığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Aile, Özgürleşme, Güvenlikli Hayat, Güvensiz Toplum.

Giriş

Sosyolojinin bir bilim dalı olarak ortaya çıkışından itibaren kent ve aile, bu bilimin ana çalışma alanlarından olmuştur. Kent sosyolojinin de bir alt dal olarak ortaya çıkmasına sebep olan Sanayi Devrimi'nin sonucu olan modern kentler, insanlık tarihi açısından farklı bir yaşam biçimini ifade etmektedir. Tarihte kent ile aile arasında bir tamamlayıcılık söz konusu iken, sanayi sonrası kentleri ile bu barış ortamı ortadan kalkmıştır. Doğrusu kentlerin tarihinde Sanayi Devrimi'ni merkeze yerleştirmeyi doğru bulmamakla beraber konumuz açısından merkezî yeri olduğu vurgulanmalıdır. Bu bağlamda özellikle Batı dünyası ve onun etki alanına girmiş ülkelerin kentlerinde sanayileşmenin belirleyici bir etkisi bulunmaktadır. Sanayileşmenin ve getirdiği ekonomik düzenin sebep olduğu yeni kentlerde kent ve aile arasındaki tarihî uyum, yerini gerilime hatta çatışmaya bırakmıştır. Bu yeni kentler, büyüklükleri, yoğunlukları ve insan çeşitliğiyle kendinden önceki kentlerden derin bir kırılma ile ayrılmaktadır.

Kent ile aile arasındaki mevzubahis gerilimin ana sebebini, her iki sosyal olguyu meydana getiren değerlerin, düşüncelerin, yaşam biçimlerinin birbirinden ayrı dünyaları ifade ediyor olmalarında aramak gerekmektedir. Bir yanda ekonomik, teknolojik ve kültürel dönüşümlerin merkezinde yer alan kent, diğer yanda sosyal dayanışma, aidiyet, sorumluluk ve kuşaklararası sürekliliğin sembolü olan aile bulunmaktadır.

Alver'in ifadesiyle; kent, günümüzde insan hayatında belirleyici bir konum elde etmiş bulunmakta(2007: 12) yaşam biçimini, sosyal ilişkileri ve toplumsal değerleri derinden etkilemektedir. Aile, toplumsal bağların en eski ve en temel biçimi olmasına rağmen, modernleşme sürecinde kentin belirleyici etkisi altında işlevlerinden bir kısmını yitirmekle karşı karşıya kalmaktadır. Nitekim kentin yapısı, artık aileyi elinden tutup yönlendirmek yerine, deyim yerindeyse paçasından tutup sürüklemektedir (Aydın, 2014: 98). Bu bağlamda, kent ve aile arasındaki ilişki sadece mekânsal bir karşıtlık değil, aynı zamanda ideolojik ve kültürel bir gerilim alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentin dayattığı hayat tarzı, aile kurumunun temel işlevlerini zayıflatmakta, insanları giderek daha fazla yalnızlaştırmakta ve toplumsal ilişkileri yapaylaştırmaktadır.

Tarihî açıdan kentleri “zirai/ticari” ve “sınai/politik” olarak ikiye ayırmak mümkündür. Zirai ve ticari kentlerde insan ilişkileri daha organik ve sürdürülebilirken, sanayi kentlerinde bu ilişkiler kolaylıkla çözülmektedir (Aydın, 2014: 87). Giddens'in ifadesiyle; nüfusun çoğunluğunun kentte yaşadığı toplumlar ancak geçmişteki birkaç yüzyıl içerisinde varolmuşlardır (2012: 66). 21. yüzyıla gelindiğinde dünya nüfusunun çoğunluğu kentlerde yaşa-

maktadır ve bu, insanlık tarihinde ilk kez gerçekleşmektedir (Thorns, 2004: 53). Yeni yüzyılın kent hayatı, sadece mekânsal değil, aynı zamanda sosyal olarak da bireyleri aile bağlarından uzaklaştırmaktadır. Aktaş'ın (1992: 181) vurguladığı üzere, modern kentlerin aşırı nüfus artışı ve hızlı büyümesi, yüz yüze ve derin sosyal ilişkiler kurmayı zorlaştırmaktadır. Bu durum, bireylerin geleneksel arkadaşlık ve akrabalık bağları yerine, daha çok "etkinliğin insan ilişkilerinden daha önemli olduğu" anonim ve işlevsel rolleri benimsemelerine yol açmaktadır. Kent yaşamının yoğunluğu ve bireyselleşme eğilimi, sosyal ilişkilerin niteliğini yüzeysel ve geçici kılarak, bireylerin gerçek aidiyet duygusundan uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu süreç, aile ve toplum bağlarının zayıflaması ve sosyal dayanışmanın azalmasıyla sonuçlanmakta, kent ile aile arasındaki çatışmanın sosyal boyutunu derinleştirmektedir.

Sosyolojik anlamda kent, toplumsal açıdan bir örnek olmayan insanların görece olarak geniş bir alanda, yoğun ve sürekli biçimde bir arada yaşadığı yapay bir ortamdır. Bu yapaylık, insanlar arası ilişkileri yüzeysel hâle getirirken, aile gibi doğal toplulukların da çözülmesine neden olmaktadır. Geleneksel aile ve akrabalık bağlarının zayıfladığı kent ortamlarında, toplumsal dayanışmanın doğal temelleri çözülmektedir. Bu durum, insanların gerçek bağlar yerine "yapay akrabalıklar" veya çıkar temelli, geçici sosyal gruplar oluşturmaya yol açmaktadır. Böylece, kent yaşamı bireyleri gerçek sosyal bağlılıklardan uzaklaştırırken, daha yüzeysel ve geçici ilişkilere mahkûm etmektedir (Wirth, 2002: 85, 104).

Louis Wirth'e göre büyük kentler, modernliğin kurucu dinamiklerini (- bireyciliği, rasyonelliği, iş bölümünü ve teknolojiyi) bünyesinde barındıran yapılar olarak modern uygarlığın başlangıcını temsil etmektedir (2002: 77). Aktaş; modern uygarlığın yükselişinin, aile kurumunu gerçek kılan değerleri tüketerek ilerlediğini vurgulamaktadır (1992: 7). Bu süreçte önce erkek, sonra kadın işgücüne katılmak üzere ev dışına çıkmakta, çocukların eğitimi devletin sorumluluğuna bırakılmaktadır. Eğlence, aile içinden çıkıp ticarileşerek şirketlerin eline geçmektedir. Bu gelişmeler sonucunda aile, anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aileye indirgenmekte, bu yeni yapıda ailenin işlevlerinden geriye sadece biyolojik üreme işlevi kalmaktadır. Böylece aile hem ekonomik üretimden hem sosyal bakım ve eğitim süreçlerinden dışlanmaktadır. Dolayısıyla, modernleşen kent toplumlarının hemen hemen hepsinde aile önemini büyük ölçüde yitirmektedir (Fukuyama, 2015: 60). Evlenme sayılarındaki azalma, boşanmalardaki artış, yalnız yaşama ve gayrimesru çocuk doğum oranlarındaki yükseliş uygarlığın aile kurumunu sadece teoride değil, uygulamada da ortadan kaldırmak istediğini göstermektedir (İzzetbegoviç, 2019: 260).

Kent merkezli modern uygarlık, bir yandan anneliğin geleneksel konumunu zayıflatırken, diğer yandan bireylerin sorumluluk almaksızın konforlu bir hayat sürme arzusunu teşvik etmektedir. Bu kültürel dönüşüm, uygar olarak tanımlanan birçok ülkede doğum oranlarının ya durağanlaşmasına ya da ciddi biçimde düşmesine yol açmaktadır (İzzetbegoviç, 2019: 264-265). Fukuyama (2015: 61) ise, kentleşmiş modern Batılı toplumlarda toplumsal sermayenin sürdürülebilmesi için gerekli olan nüfusun artık üretilmediğini dile getirmektedir. Topluların kendilerini yeniden üretme kapasitesi giderek zayıflarken, bireysel tercihlerle şekillenen kent yaşamı, aile kurma ve çocuk sahibi olma sorumluluğunu erteleyen veya tamamen reddeden bir ortam hâline gelmektedir. Böylece kent, sadece aile yapısını çözmekle kalmamakta, aynı zamanda toplumsal geleceğin demografik temellerini de sarsmaktadır.

Tönnies'e göre; büyük kent, mekânın kentsel biçimdeki en son ve aşırı versiyonunu temsil etmektedir. Bu açıdan mevcut durumu, giderek artan biçimde kentleşen bir yaşam tarzına doğru bir sapma süreci olarak görmektedir (2019: 450). İnsanlık doğasından en fazla büyük kentlerin yaşam koşulları altında uzaklaşmaktadır (Wirth, 2002: 77). Bu bağlamda kent yaşamı, insanların hem toplumsal bağlarından hem de doğal yaşama dair köklerinden kopuşunu derinleştirerek, aile kurumunun temel işlevlerinin ortadan kalkmasına zemin hazırlamaktadır.

Bu çalışmada, kent ve aile arasında ortaya çıkan çatışmalı ilişki çok boyutlu bir biçimde ele alınmaktadır. Kentin sunduğu bireyselleşme, özgürlük, anonimlik ve yalnızlığa dayalı yaşam biçimi ile ailenin temsil ettiği aidiyet, fedakârlık, dayanışma ve sorumluluk gibi değerler arasındaki karşıtlık, bu çatışmanın temel zeminini oluşturmaktadır. Çalışmada öncelikle, kent ve ailenin değerler dünyasında temsil ettikleri anlamlar ve bu anlamlar arasındaki uyumsuzluklar irdelenmekte, ardından, serbest piyasa merkezli kentli yaşam tarzının aile yapısını nasıl etkilediği, rekabete dayalı iş ve başarı odaklı yaşamın aile içi ilişkilere etkisi üzerinden değerlendirilmektedir. Çalışmanın devamında, geleneksel komşuluk ilişkilerinin yerini kamera sistemlerine ve güvenli yaşam alanlarına bıraktığı kent ortamında, bu yapay güvenlik çabalarının gerçek bir güven duygusu üretip üretemeyeceği tartışmaya açılmaktadır. Son olarak, kent ve aile çatışmasının aile yapısında neden olduğu köklü değişim ve dönüşümler, yeni aile biçimlerinin ortaya çıkışı, evlilik ve ebeveynlik rollerinin dönüşümü gibi dinamikler üzerinden analiz edilerek çalışma tamamlanmaktadır.

Çatışan Değerler: Bireyselleşme ile Bağlılık Arasında

Değerler, insanların yaşamlarını yönlendiren temel ilkelerdir. Aynı anda geçerli olan fakat birbiriyle zıt veya uyumsuz olan değerlerin varlığı, insanların çatışma yaşamalarına neden olmaktadır. Bu bağlamda en temel çatışmalardan biri, bireyselleşme ile bağlılık arasındaki çatışmadır. Bireysellik ve bağlılık arasında yaşanan bu çatışma, kent ve aile olguları üzerinden somutlaşmaktadır. Kent; bireyselleşmenin, özgürleşmenin ve anonimleşmenin mekânı olarak öne çıkarken, aile, bağlanmanın, dayanışmanın, sorumluluğun ve aidiyetin temsili bir kurumu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aile, topluluk/cemaat temelli tüm birliklerin arketipi olarak kabul edilmektedir. İnsan bir aileye doğmakta ve sosyal olarak burada şekillenmektedir. Tönnies'in belirttiği gibi, topluluğun üç temel unsuru olan kan (akrabalık), toprak (komşuluk) ve inanç (arkadaşlık) aile içinde bir araya gelmektedir (2019: 359). Bu nedenle aile sadece biyolojik değil, aynı zamanda kültürel ve sosyal bağların da kurulduğu bir yapı olmaktadır. Durkheim'a göre, aile çocukların çıkarsız olmayı öğrendiği temel okuldur. Eğer bireyler kendi hâllerine terk edilselerdi, muhtemelen egoizmin tutsağı olurlardı (2018: 300). Bu bağlamda aile, kişiye sadakat, bağlılık ve güven gibi değerleri aşılıyarak toplumsal düzenin devamlılığını sağlamaktadır.

Geleneksel toplumlarda birey, önemli bir aktör olarak değil, ait olduğu topluluğun bir parçası olarak anlam kazanmaktadır. Ancak sanayileşme ve kentleşme ile birlikte bireyin ihtiyaç ve arzuları belirginleşmekte, birey daha görünür hâle gelmektedir. Bireycilik, özellikle 1950-1990 arası Batı toplumlarında değer sistemlerinde yaşanan değişimlerin merkezinde yer almaktadır. Fukuyama'ya göre, bu değişimler karmaşık olsa da artan bireycilik başlığı altında toplanabilmektedir (2015: 72). Bireycilik, bireyin özgürlüğü ve mutluluğunu incelemektedir. Ancak aşırı bireycilik, toplumsal sorumlulukların göz ardı edilmesine ve bireyin yalnızlaşmasına neden olmaktadır. Tönnies'in ifadeleriyle, bireysellik tarih ve kültürde yalnızca toplumun oluşumunu ve sürekliliğini sağlayan bir unsur olarak var olabilmektedir. Kent kültürü geliştikçe toplum da onun ayrılmaz bir aracı olarak ortaya çıkmaktadır (2019: 29, 36). Ancak bu durum, bireyin özgürleşmesini sağlarken onun katılım duygusunu ve aidiyet hissini zayıflatmaktadır (Wirth, 2002: 91). Bireycilik, bireysel hak ve özgürlüklerin savunusunu içerirken, aşırılaştığında kapalı bir bencillığe dönüşebilmektedir. Fukuyama, günümüzde bireyciliğin, sorumlulukları hiçe sayan bir bencillığe kaydığını belirtmektedir (2015: 73).

Kent yaşamı bireye özgürlük sunmaktadır. Jacobs'a göre; "Kent havası özgürleştirir" ifadesi, tarihte olduğu gibi bugün de geçerli durumdadır (2022: 454). Farklılıkların alabildiğine yer bulduğu kentin havası insanı özgür kılmaktadır. Özgürlüğü besleyen kentsel yaşam, paralel bir şekilde bireyselleşmeye yol açmaktadır (Alver, 2007: 49). Ancak bu özgürlük ve bireysellik, sınırsız yaşandığında sorumsuzluk ve yalnızlığa dönüşebilmektedir. "İstediyimi yaparım" düşüncesiyle hareket eden birey, zamanla sorumluluktan kaçan ve toplumla bağlarını koparan biri hâline gelmektedir. Bireyin anlamlı bir hayat yaşaması ve kendini güvende hissetmesi, büyük ölçüde bağlanma ihtiyaçlarının karşılanmasına bağlıdır. Durkheim, insanın kendinden başka düşünecek birilerine sahip olduğunda intihar etme eğiliminin azaldığını belirtmektedir (2004: 74). Bağlılık, bireylerin sorumluluk bilincini geliştirmekte ve toplumla bütünleşmesini sağlamaktadır. Aile ve akrabalık bağları aracılığıyla kişi hayatına yön vermekte, aidiyet hissi kazanmakta ve toplumsal istikrar desteklenmektedir. Ancak çağdaş kent toplumunda bu bağlar zayıflamakta; bireyin seçim özgürlüğü artarken, toplumsal sorumlulukları azalmaktadır (Fukuyama, 2015: 72). Kentteki anonim yaşam, bireyin bağlanma mekanizmalarını işlevsiz hâle getirebilmektedir. Modernleşme sürecinde kırsal alanlardan kentlere gerçekleşen göç, bireyleri cemaat anlayışına dayanan denetim mekanizmalarından uzaklaştırmakta, örf ve âdetlerin kentte ortadan kalkmasına neden olmaktadır (Barbarosoğlu, 2019: 80). Kentte aile ve gelenek-görenek gibi sosyal kontrol kurumlarının etkisi azalırken kişi daha fazla bireysel kararlar almaya yönelmektedir. Bu ortamda ailenin özel olarak erozyona uğratıldığı dillendirilmektedir. Mevcut tablo bize, günümüzde akrabalık ve komşuluk gibi ilişkilerin neden erozyona uğradığını anlama imkânı vermektedir. Mustafa Aydın'a göre bu olgulardaki erozyon sanıldığı gibi kendiliğinden gerçekleşiyor değildir. Yakınlık kültürü açık veya gizli yol ve yöntemlerle sarsılmaya çalışılmaktadır. Sosyal bilimlere özel olarak sosyoloji tarafından sığ bir ilişki biçimi nitelenmesiyle, kandaşlık ve cemaatçilik aşağılanmakta, iffet ve cinsel hayatı heteroseksüellik üzerine kuran mutlak aile hayatı ise gelişmemişlik olarak nitelendirilmektedir. Sınai kentin yabancılaştırıcılığı, ikincil ilişkilerin gelişmişliğin ölçüsü olarak kabul edilmesi, aile, akrabalık, komşuluk gibi yakınlık kültürünün olgularına pek yer bırakmamaktadır (2014: 99).

Kent yaşamında insanlar arası ilişkiler, büyük oranda çıkara dayanmaktadır. Wirth'e göre kentteki uzmanlaşmış görevlerin artışı, bireyler arası ilişkilerin çıkara dayanmasını zorunlu kılmaktadır (2002: 91). Kentli birey, kendi başına bir şey yapma gücünden çok şey yitirmiştir. Bu nedenle, ilgi alanları benzer olan kümelerle katılarak amaçlarına ulaşmaya çalışmaktadır. Ancak bu ilişkiler

yüzeysel, kırılğan ve geçici olmaktan öteye geçememektedir. Geleneksel kırsal toplumlarda ilişkilerin biçimi öngörülebilirken, kent yaşamında belirsizlik ilişkilerin ana karakteri hâline gelmektedir (2002: 103).

Tönnies'in ifadesiyle ilerlemeci toplumların tüm hareketi boyunca aile birliği kademeli olarak çözülmekte ve onun yerine bireysellik geçmektedir (2019:336). Ulrich Beck de insanları sınıf kültüründen koparan bireyselleşme dinamiğinden ailenin de yakasını kurtaramadığını belirtmektedir (2011: 158). Mevcut kent hayatında aile örüntüsü farklı nedenlere bağlı olarak aksamaktadır. Bu ayrıştırıcı kent ortamında insanlar akrabalarıyla daha sıcak bir birincil ilişki içine girememektedirler. Çünkü birincil ilişkiler ilgi için zaman ayırmayı, karşılıklı yardımlaşmayı gerektirmektedir. Bu durum kent hayatında yer alan bireysellik gibi olgu ve oluşumlara ters düşmektedir (Aydın, 2014: 88). Kent yaşamı bireye özgürlük fırsatı sunarken, ailevi bağlanma biçimlerini zayıflatmaktadır. Birey, kentte hem bağlarından ve bağılıklarından koparak özgürleşmekte hem de bağısız ve bağılantısız kalarak yalnızlaşmaktadır.

Kent ve aile arasındaki çatışma çok boyutlu olup yalnızca değerler dünyasında değil, kentin oluşturduğu ekonomik zeminde de devam etmektedir. Bu bağlamda serbest piyasa ekonomisinin merkezi olan kent, aileyi piyasanın taleplerine göre dönüşmeye zorladığı ifade edilmektedir.

Serbest Piyasa, Serbest Birey: Kentte Bekârlığın Yükselişi

Modern kent yaşamı, bireysel özgürlüklerin, ekonomik hareketliliğin ve rekabetin ön plana çıktığı dinamik bir toplumsal yapıyı beraberinde getirmektedir. Bu yapının temelini oluşturan unsur ise serbest piyasa ekonomisidir. Kentler, yüksek nüfus yoğunluğu ve sürekli artan tüketim talebiyle serbest piyasa faaliyetlerinin merkezini oluşturmaktadır. Dolayısıyla kent, yalnızca bir yerleşim alanı değil, aynı zamanda kapitalist üretim ve tüketim ilişkilerinin ve bireysel kimlik arayışlarının iç içe geçtiği karmaşık bir sosyal laboratuvar olmaktadır. Bu yapının ayrılmaz bir parçasını ise serbest birey oluşturmaktadır. Serbest birey kavramı, bireyin kendi yaşamını özgürce kuran, kendi kararlarını bağımsız biçimde alan ve ailevi normlardan azade bir kimlik geliştiren özneyi tanımlamak üzere kullanılmıştır. Bu bağlamda serbest piyasa, her tür kısıtlamadan muaf ekonomik özgürlüğü temsil ederken, serbest birey kişisel özgürlüğün temsilcisi olmaktadır. Serbest piyasa ekonomisi içerisinde bireyin özgürlüklerinin idealize edildiği kadar sınırsız olmadığı, bireyin özgür iradesinin, bu sistemin sunduğu ve dayattığı seçeneklerle sınırlı olduğu belirtilmektedir. Weber'in (2013: 25) ifadesiyle, kapitalist ekonomi düzeni,

bireyin içine doğduğu ve kendi başına değiştiremeyeceği kadar güçlü, yapısal bir evren niteliğindedir. Birey, bu ekonomik evrende yaşamak zorundadır ve piyasa ilişkileriyle iç içe olduğu sürece, bu evren ona kendi ekonomik davranış normlarını dayatmaktadır.

Tönnies'in (2019: 307-308) vurguladığı gibi, modern kent toplumu sadece akılcı bireyi serbest bırakmakla kalmamakta, aynı zamanda onun bu akılcılığı rekabet ortamında kullanmasını da zorunlu kılmaktadır. Rekabet artık hayatta kalmanın önkoşulu hâline gelmektedir. Bu nedenle kentlerde bireyler, diğer bireylerin kolayca yerine geçemeyeceği alanlarda uzmanlaşmak zorunda kalmaktadır. Bu durum, Simmel'in (2009: 326) belirttiği gibi, insanın doğaya karşı verdiği savaşın, insan-insan arasındaki ekonomik savaşa evrilmiş biçimi olmaktadır. Kent hayatının bu rekabetçi yapısı, bireylerin zihin dünyasını ve gündelik hayatını etkilemekte, rekabet ve başarı baskısı, bireyleri büyük oranda aileden uzaklaştırıp yalnızlaşmalarına sebep olabilmektedir.

Giddens'a (2018: 121) göre, modern kent yaşamı içerisinde sosyal ilişkilerin metalaştığı, gündelik yaşamın ise mekanikleştiği bir yapı ortaya çıkmaktadır. Bu yapı içerisinde ev ve aile, bireyin toplumsal soğukluktan kaçabildiği, aidiyet ve güven duygusunu yeniden inşa edebileceği özel bir sığınak işlevi görmektedir. Aile, bireyin duygusal dayanışma ve destek arayışına cevap veren nadir alanlardan biri olmaktadır. Ancak bu özel alan da piyasanın talepleriyle doğrudan çatışmaktadır. Sennett (2011: 10), iş yaşamının taleplerinin aile yapısını bozduğunu ve bireylerin yaşadığı mekânların tren istasyonuna benzediğini ifade etmektedir. Yerleşiklik, süreklilik ve aidiyet gibi değerlere karşılık, modern çağın simgesi göç olmuş, yerleşmek yerine hareket etmek norm hâline gelmiştir.

Kent hayatı, bireylerin kök salma ve yerleşik hayata dair geleneksel eğilimlerini zayıflatarak, daha esnek ve geçici yaşam biçimlerini öne çıkarmaktadır. Hareketlilik ve geçicilik, özellikle genç nüfus için bir norm hâline gelmektedir. İş hayatının yüksek rekabet gerektiren yapısı, gençlerin evlilik ve yerleşik yaşam kararlarını ertelemesine neden olmaktadır (Tezcan, 1984: 163-164). Kentleşme öncesi geleneksel yapılar, bireyin kimliğini, statüsünü ve yaşam biçimini büyük ölçüde belirlerken; modern kent yaşamı bireylere seçim yapma özgürlüğü sunmakta, ancak bu özgürlük bireyleri aynı zamanda belirsizlik, yalnızlık ve yönsüzlükle karşı karşıya bırakmaktadır. Simmel'in (2009: 328) işaret ettiği gibi, modern birey artık genel insan değil, nitel eşsizliği ile değerlidir, bu da onu daha yalnız, daha kırılğan bir konuma sürüklemektedir.

Bekâr bireyin yaşam tarzı, modern kapitalist toplumda marjinal bir sapma olarak değil, aksine, piyasa toplumunun temel yapısıyla uyumlu bir yaşam

formu olarak değerlendirilmektedir. Beck'e (2019: 186) göre bekârlık, tam anlamıyla kurumsallaşmış emek piyasası toplumunun arketipini oluşturmaktadır. Modern kentlerde bireysel hareketlilik, esneklik ve ekonomik rasyonalite gibi piyasa normları, bireylerin hayatlarını tek başına sürdürmelerini teşvik etmektedir. Aile ve evlilik gibi kolektif yapılar ise, bu piyasa normlarıyla çelişen, bireyin karar alma süreçlerini sınırlandıran ve fedâkarlık gerektiren kurumlar olarak gittikçe işlev kaybetmektedir. Beck'in (2019: 156) de ifade ettiği üzere, günümüzde aileden söz eden herkes, aynı zamanda iş, para, eğitim, meslek ve toplumsal hareketlilik gibi piyasa merkezli konuları da tartışmak zorunda kalmaktadır. Bu bağlamda, bireysel yaşam tercihleri, yalnızca özel hayatla ilgili değil, doğrudan ekonomik sistemin işleyiş biçimiyle de ilişkili hâle gelmektedir.

Kent yaşamı, bu dönüşümün mekânsal zeminini oluşturmaktadır. Wirth'e (2002: 102) göre, kentlerde bekâr olan veya yalnız yaşayan bireylerin oranı daha yüksektir. Bu durum, kentsel yaşamın bireyselliği teşvik eden yapısıyla doğrudan bağlantılıdır. Özellikle büyük kentler, anonimlik, yüksek yaşam temposu ve toplumsal yabancılaşma ile birlikte, yalnız yaşam biçimlerinin çoğaldığı bir zemin sunmaktadır. Kıray (1984: 71), yalnız yaşayan kadınlar olgusunun, Türk toplumu açısından da anlamlı bir yön taşıdığını vurgulamaktadır. Bu kadınların bir kısmı yalnız yaşamayı zorunluluktan, bir kısmı ise tercih olarak benimsemektedir. Beck'in (2019: 189, 186) dikkat çektiği gibi, mesleki hareketlilik ve bekâr yaşam tarzı artık âdeta "beton gibi katılaşmış" bir norm hâlini almış mimari yapıdan, kent planlamasına kadar pek çok unsur, bireysel hareketliliğe göre şekillenmiştir. Küçülen apartman daireleri, ailevi ihtiyaçlardan çok, yalnız bireyin gereksinimlerine göre tasarlanmaktadır. Ne var ki, bu bireysel bağımsızlık ideali her zaman arzulandığı gibi bir özgürlük anlamına gelmemektedir. Beck, bu durumun zamanla bireyi "yalnızlık hapisanesinin parmaklıkları" arasına sıkıştırdığını ifade etmektedir.

Modern toplumda üretim dünyası ile ev hayatı, birbirinden hem işlevsel hem de değer temelli olarak ayrışan ve çoğu zaman çelişkili organizasyon ilkelere göre yapılandırılmış iki ayrı alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Mübadele ilişkilerinin esas olduğu iş dünyasında, yapılan işlemlerin ekonomik açıdan tam karşılıklarının olması beklenmektedir (Aytaç, 2012: 111-112). Beck'in (2019: 161) de belirttiği üzere, üretim alanında zorunlu olan bireysel rekabet ve hareketlilik, ev içi yaşamın talepleriyle derin bir çelişki içindedir. Ev işleri (temizlik, yemek yapma, çocuk bakımı gibi gündelik faaliyetler) ekonomik olarak karşılığı olmayan, görünmeyen ve çoğunlukla verili kabul edilen emek türleri arasında yer almaktadır. Bu işler, kapitalist piyasa mantığının dışında

bırakılarak, doğal ve karşılıksız emek biçimleri olarak kodlanmaktadır. Aile, kısa vadeli çıkarlar yerine uzun vadeli bağlılık, karşılıklı fedakârlık ve duygusal dayanışma üzerine inşa edilen kolektif bir yapıdır. Bu nedenle, piyasa mantığının belirlediği bireysel çıkar, rekabet ve ekonomik eşdeğerlik ilkele-riyle doğrudan çatışmaktadır. Aytaç'ın (2012: 112) ifadesiyle, aile içinde esas olan şey fedakârlıktır bu nedenle değişim ilişkilerinde karşılıkların tam olarak ödenmesi beklenmez. Bu bağlamda aile, çıkarların çatıştığı değil, uyumun ve iş birliğinin tesis edildiği bir birliktelik biçimidir. Serbest piyasa sisteminin yaygınlaştırdığı ekonomik rasyonalite, hayatın her alanına sızarken, aile gibi karşılıksız bağlılık ve dayanışma temelli kurumlarla çatışmaktadır. Böylece, modern kentli birey, bir yandan ekonomik bağımsızlık ve bireysel başarıya yönelirken, diğer yandan duygusal bağların, aidiyetin ve aile destek ağlarının zayıfladığı bir yalnızlık alanına sürüklenmektedir.

Bu çerçevede aileye dair geleneksel beklentiler ile piyasanın talepleri çoğu zaman örtüşmemekte, bu durum kadınların iş gücüne katılımından ev içi rollerin dönüşümüne kadar pek çok alanda yapısal değişimlere yol açmaktadır. Özellikle bakım emeğinin metalaşması, kadınların cinsiyet rollerini yeniden tanımlamasına neden olurken aile içi ilişkilerde de dönüşüme yol açmaktadır. Modern kent ve piyasa yapıları, uzun vadeli bağlılıklar, karşılıklı fedakârlık ve kolektif yaşam biçimlerine dayanan aileyi ve dünyaya çocuk getirmeyi, ekonomik verimlilik ve hareketlilik açısından “verimsiz” görmektedir. Bu durum bekârlık ve çocuksuzluk gibi yaşam biçimlerinin daha yaygın, hatta makbul hâle gelmesine zemin hazırlamaktadır (Beck, 2019: 176). Oysa modern kent hayatı öncesi dönemde toplumsal yapılar, bireyin hayatındaki görev ve sorumlulukları büyük ölçüde belirlemişti. Kadın ile erkeğin, çocuk ile yetişkinin rollerine dair toplumsal mutabakatlar net olup bu roller kuşaktan kuşağa aktarılan kültürel normlarla şekillenmekteydi. Bu yapı içerisinde birey, kimliğini topluluğun sunduğu roller ve görevler üzerinden konumlandırmaktaydı (Barbarosoğlu & Şişman, 2021: 31). Bugün ise bireyin kimliğini biçimlendirmesi daha fazla kişisel çaba ve tercih gerektirmekte, bu da hem kadınlar hem erkekler için rol belirsizliklerini ve kimlik çatışmalarını artırmaktadır.

İzzetbegoviç'in (2019: 262) belirttiği gibi, modern devlet ve ekonomi politikaları da aileyi bir engel olarak görmekte, parçalanmış aile yapıları “umumi menfaat” adına meşrulaştırılmaktadır. Beck'e (2019, 184-185, 177) göre; serbest piyasanın talepleri, bireyin kişisel koşullarından bağımsız bir hareketliliği şart koşarken, evlilik ve aile ise karşılıklı bağlılık, yerleşiklik ve fedakârlık talep etmektedir. Bu bağlamda, tam anlamıyla gelişmiş piyasa

toplumu, aileyi dışlayan, bekâr bireyleri idealize eden bir toplumsal yapıyı hedeflemektedir. Modernleşmiş kent toplumunda evlilik ve aile, bireysel çelişkilerin artık telafi edilemediği, çatışmanın ve çözülmenin yoğunlaştığı alanlar hâline gelmektedir. Birey, bir yandan piyasanın rekabetçi ve hareketlilik gerektiren taleplerine uyum sağlamak zorunda bırakılırken, diğer yandan aile kurumunun gerektirdiği özveri, bağlılık ve ortaklık beklentileriyle karşı karşıya gelmektedir. Bu durum, aileyi modern birey için bir “yük” hâline getirirken, bekârlık ve yalnız yaşam biçimleri piyasa tarafından teşvik edilen ve norm hâline gelen tercihler olmaktadır.

Özetle kentleşmiş piyasa toplumu, bireysel bağımsızlık ve ekonomik hareketliliği önceleyerek, aile yapısının zayıflamasına ve parçalanmasına yol açmaktadır. Aile ile kent ve piyasa arasındaki bu temel çelişki, modern bireyin özgürlük arayışı ile aidiyet ihtiyacı arasındaki gerilimde kendini göstermektedir. Bekârlığın yükselişi yalnızca bireysel bir tercih değil, aynı zamanda serbest piyasanın merkez üssü olarak modern kent yapısının dayattığı bir yaşam biçimi olmaktadır.

Serbest piyasanın rol modeli olarak bekâr birey, hareketli bir hayatın temsilcisi olup, bir yerde uzun süre kalmayı ifade eden yerleşik olmayla zıtlık içerisindedir. Yerleşik olmak aidiyeti, aidiyet komşuluğu mümkün kılmaktadır. Komşuluk ise, aile olduğunda asıl anlamına kavuşmaktadır. Güvenin üreticisi olarak komşuluk, mekân aile için emniyetli hâle getirmektedir. Bu bağlamda kent ve aile çatışmasının bir boyutunu da güven ve güvenlik konusu oluşturmaktadır. Toplumsal kontrol ve güvenin ana öznelerinden olan komşuluk, kent hayatının mecbur bıraktığı yaşama biçimleri nedeniyle işlevsiz kalmaktadır.

Komşuluk Yerine Kamera: Güvenlikli Hayat, Güvensiz Toplum

Güven, modern kent toplumlarının en temel ama en kırılgan sosyal yapı taşlarından birini oluşturmaktadır. Geleneksel toplum yapılarında güven, aile, komşuluk ve cemaat ilişkileri gibi yüz yüze etkileşimlere dayanan organik bağlarla kurulurken, modern kent yaşamında bu bağlar zayıflamakta ve yerini anonim ilişkilere bırakmaktadır. Bu dönüşüm, sadece sosyal ilişkileri değil, aynı zamanda güvenlik anlayışını da derinden etkilemektedir. Kentte güven, bireyler arası ilişkilerle değil, teknolojik araçlarla sağlanmaya çalışılmakta, komşunun yerine kamera geçmektedir. Bu durum ise, güvensiz bir toplum yapısını beraberinde getirmektedir.

Geleneksel aile yapısı, bireyler arasında birlik ve dayanışmanın hâkim olduğu, sorumluluk ve bağlılığın şekillendirdiği, güvenin doğal olarak üretildiği bir ortam sunmaktadır. Buna karşılık kent, anonimlik, rekabet, bireyselleşme ve hızlı toplumsal değişim gibi dinamiklerle güvensizlik üretmektedir. Kent yaşamında ilişkilerin daha yüzeysel, kısa süreli ve geçici olması uzun vadeli güven ilişkilerinin kurulmasını zorlaştırmaktadır. Böylece güven, ailede doğal bir toplumsal sermayeyken, kentte inşa edilmesi gereken bir süreç hâline gelmektedir. Sennett' in (2013: 385) dikkat çektiği gibi, aile ve cemaat yapılarında birey, topluluğun bir parçası olarak tanınmakta, korunmakta ve gözlenmektedir. Bu yapı, birey üzerinde doğal bir denetim mekanizması kurmaktadır. Örneğin, bir mahallede gürültü yaptığınızda komşularınız sizi tanır, kim olduğunuzu bilir bu bilgi, sizin davranışlarınıza yön vermenizi sağlar. Oysa anonimleşmiş bir kalabalık içinde, kimliğinizi bilen kimsenin bulunmaması, sosyal sorumluluk duygusunu da zayıflatır.

Komşuluk, yalnızca fiziksel bir yakınlık değil, aynı zamanda karşılıklı yardım, dayanışma ve güvene dayanan bir sosyal bağ anlamına gelmektedir. Bu bağ, toplumsal aidiyet duygusunu da güçlendirmektedir. Ancak kentleşmenin getirdiği hız, anonimlik ve bireyselleşme bu ilişkiyi zayıflatmakta hatta işlevsiz bırakmaktadır. Tönnies (2019: 57), komşuluk ilişkilerini açıklarken bu bağın, anne-çocuk ilişkisine kıyasla akrabalıkla benzerlik gösterdiğini vurgulamaktadır. Ona göre, anne-çocuk ilişkisi gibi doğrudan ve biyolojik bağlara dayanan ilişkilerde sevgi yeterli olabilir, ancak kan bağına dayanmayan tüm ilişkilerde –ki buna komşuluk da dâhildir– bağın sürdürülmesi için alışkanlık ve süreklilik gerekmektedir. Wirth'e göre kent hayatının belirgin özelliklerinden biri, komşuluk ilişkilerinin giderek zayıflaması ve buna bağlı olarak toplumsal dayanışmanın geleneksel temelini erozyona uğramasıdır. Kentin yapısal özellikleri, bireyleri yüzeysel ve geçici ilişkilere zorlar, bu da güven ve aidiyet gibi duyguların körelmesine neden olur. Wirth, farklı kökenlerden gelen bireyleri barındıran kent nüfusunun, geleneksel toplumsal bağları zayıflattığını, akrabalık ve komşuluk gibi ilişkilerden türeyen duyguların büyük olasılıkla ortadan kalkacağını belirtir. Bu bağlamda, kent nüfusu, toplumsal süreklilikten çok geçici birlikteliklerle tanımlanır. Özellikle kentte yaşayan bireylerin kendi evlerinin sahibi olmamaları ve yerleşiklik duygusundan uzak olmaları, inançlara veya geleneklere bağlılık geliştirmelerini engellediği gibi gerçek anlamda bir komşuluk ilişkisi kurmalarını da güçleştirir (2002: 101, 89, 96).

Kent yaşamının, bireyleri yalnızlaştıran, toplumsal ilişkileri yüzeyselleştiren bir düzleme evrildiği görülmektedir. Aktaş'a (1992: 239–240) göre,

kent insanı, sağır ve dilsiz bırakan bir gürültü içerisinde yaşamaktadır. Bu ortamda ne yardımlaşma ne de duygudaşlık için zaman vardır. İnsanlar, artık komşularını tanımaya veya komşuluk ilişkilerini geliştirmeye çaba göstermemekte, dolayısıyla toplumsal güven de ortadan kalkmaktadır. Aktaş, apartman hayatını “yoğunlaştırılmış bir mahalle” olarak değil, insanları sıkboğaz eden bir labirent olarak tanımlamaktadır. Bu benzetme, kent hayatında fiziksel yoğunluğuna rağmen sosyal bağların zayıflığını çarpıcı biçimde ifade etmektedir. Kentte insanlar yan yana yaşamalarına rağmen, birbirlerine neredeyse tamamen kayıtsızdır. Bu da mekânsal yakınlığın, sosyal yakınlık üretmeye yetmediğini göstermektedir.

Modern kentler, sadece fiziki olarak kalabalık mekânlar değil, aynı zamanda bireylerin birbirine yabancılaştığı sosyal ortamları ifade etmektedir. Bauman(2018: 120–121), kenti, anonim kalabalıkların bir araya geldiği ve yabancıların buluşma yeri olarak tanımlamaktadır. Bu ortamda bireylerin şeffaf ve sade sosyal ilişkilere ulaşması oldukça güçleşmiştir. Kentte karşılaşılan bireyler, tanıdık değil yabancı figürlerdir. Yabancı ise, açıklıktan yoksunluk anlamına gelmektedir. Yani birey, karşısındakinin nasıl davranacağını, neyi amaçladığını ya da ne tür tepkiler vereceğini bilememektedir. Bu bilinmezlik, kişide bir güven eksikliği ve kuşku oluşturmaktadır. Bauman’a göre bu durum, bireylerin birbirlerini ya dost ya da düşman olarak tanımlayamamalarına, dolayısıyla sosyal ilişkilerde temkinli ve mesafeli davranmalarına neden olmaktadır. Kentteki yabancılaşma, yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda sosyal bir yabancılaşma biçimine karşılık gelmektedir. Kent hayatının getirdiği anonimleşme, bireylerin yalnızca sosyal roller ve dışı vurulmuş davranışlar üzerinden tanımlanmasına sebep olmaktadır. Sennett (2013: 152), büyük kentte yaşayan bireylerin kim olduğunu anlamının kesin bir yolu bulunmadığına dikkat çekmektedir. Bu nedenle onlar ancak ne yaptıklarıyla tanımlanabilmektedirler. Bu tespit, kentte bireylerin iç dünyalarının, karakterlerinin veya aidiyetlerinin görünmez kılındığını, sosyal ilişkilerin ise yalnızca işlevsel yönleriyle sürdürüldüğünü ifade etmektedir. İnsanlar birbirlerinin geçmişine, değerlerine veya niyetlerine dair bilgiye sahip olmadıkları için, ilişkiler yüzeysel, mesafeli ve çoğu zaman şüpheli olmaktadır.

Modern kentlerde bireylerin aynı fiziksel mekânda bulunmaları, artık sosyal dayanışma için yeterli bir zemin oluşturmamaktadır. Mekânsal yakınlık, sosyal bağa dönüşmemektedir. Barbarosoğlu ve Şişman’ın belirttiği gibi (2021: 56), yerleşik nüfusun olmadığı, karşı dairede kimin oturduğunun bilinmediği bir kent ortamında, mekânsal yakınlığın sağladığı dayanışma imkânları

ortadan kalkmaktadır. Özellikle kiracı yoğunluğunun fazla, geçici ikamet hâkim olduğu kentlerde, bireyler hem fiziksel olarak bir arada yaşamakta hem de birbirlerine yabancı kalmaktadır. Bu durum, sosyal izolasyona ve bireyler arası güven eksikliğine yol açmaktadır. Kentteki anonimlik, yalnızca kalabalık olmanın değil, aynı zamanda sosyal bağların kurulamamasının da bir sonucu olmaktadır. Dolayısıyla komşuluk artık sadece mekânsal değil, aynı zamanda sosyal olarak da anlamını yitirmektedir.

Modern kentlerin belirgin özelliği, bireylerin günlük yaşamlarında sayısız yabancıyla karşılaşması ve bu etkileşimlerin çoğunun geçici, yüzeysel ve işlevsel kalmasıdır. Giddens'in da vurguladığı gibi (2012: 944), aynı apartmanda yaşayan insanların bile birbirini tanımadığı, sokakta göz göze gelinen kişilerden otobüs şoförlerine kadar pek çok yabancıyla sürekli temas hâlinde olunan bir kent yapısı söz konusudur. Bu durum, kent yaşamını yalnızca taşradan değil, geçmişin kentlerinden de ayırmaktadır. Tanışıklığın ve sosyal bağların olmadığı bir ortamda, bireylerin birbirine güvenmesi giderek zorlaşmaktadır. Bu bağlamda anonimlik, modern kentin hem fiziksel hem de sosyolojik bir gerçeği hâline gelmektedir. Bu sürekli yabancılaşma hissi, bireylerde kuşku, kayıtsızlık ve duyarsızlık oluşturmaktadır. Böylece kentte güven, bireyler arası ilişkilerden değil, daha çok kurumsal düzenlemelerden ve teknolojik denetim araçlarından beklenilmektedir.

Modern metropol yaşamının sunduğu yoğunluk ve anonimlik, bireylerin gündelik ilişkilerinde ihtiyatlı bir tutum geliştirmelerini zorunlu kılmaktadır. Georg Simmel'e (2009: 322) göre bu ihtiyat, yalnızca sosyal bir refleks değil, aynı zamanda bir duygusal savunma mekânizmasıdır. Simmel, yıllardır komşumuz olan insanları bile görünce tanımamamızın nedenini, kent yaşamının bireylerde oluşturduğu güvensizlik ve duygusal mesafe olarak açıklar. Bu ihtiyat, dışarıdan kayıtsızlık gibi görünse de, daha yakından bakıldığında bireyler arası yakın temasın kolaylıkla nefrete, çatışmaya veya tiksintiye dönüşebileceği bir potansiyeli içinde taşımaktadır. Yani kentte yalnızca ilişkiler yüzeysel olmakla kalmaz, aynı zamanda duygular da bastırılır, hatta düşmanca hâle gelebilir. Bu durum, kent yaşamında toplumsal bağların neden zayıfladığını, güvenin neden tesis edilemediğini ve insanların neden sürekli bir tehdit algısıyla yaşadıklarını anlamak açısından önemlidir. Toplumsal güvenin yerini alan bu içe kapanma hâli, bireyleri yalnızlaştırmakta ve toplumsal dokunun çözülmesine zemin hazırlamaktadır.

Alver'e (2007: 101) göre, modern kentlerin sunduğu keşmekeş, gelir adaletsizliği, sosyal karmaşa gibi dinamikler bireylerin kolektif bir güven ortamı

içinde yaşamalarını imkânsız kılmakta, bunun yerine bireyleri, kişisel veya grup olarak güvenlik arayışlarına yöneltmektedir. Yani güven, kolektif ve kamusal bir ideal olmaktan çıkıp, parçalanmış ve bireysel düzeyde aranan bir özel mülk hâline dönüşmektedir. Bu dönüşüm, güvenlik anlayışını da temelden değiştirmekte, kamusal denetimin yerini özel mülklerde, kapalı sitelerde, kamera sistemleriyle sağlanan bireysel güvenlik önlemleri almaktadır. Ancak bu durum, bireylerin gerçekten daha güvende yaşamasını sağlamak yerine, onları daha fazla izole, daha fazla yabancı, daha fazla kuşkulu hâle getirmektedir.

Giddens (2012: 875), özellikle Londra gibi küresel metropollerin yalnızca ulusal değil, aynı zamanda uluslararası suç operasyonlarının merkezi hâline geldiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, kent merkezlerine ve kamu alanlarına kurulan kapalı devre televizyon sistemleri, sadece yerel suçları önlemek için değil, küresel çapta örgütlü suçla mücadele için de kullanılmaktadır. Ancak bu teknolojik gözetim sistemleri, yalnızca suçun sonuçlarına odaklanmakta, suçta neden olan sosyal, ekonomik veya kültürel kökenleri çoğu zaman göz ardı etmektedir. Nitekim kontrol kuramcıları, suçu işleyen bireyin değiştirilmesini değil, suç işleme kapasitesinin teknolojik yöntemlerle sınırlandırılmasını savunmaktadır (2012: 856). Bu yaklaşım, kentlerde güvenlik arayışının önleyici değil, kısıtlayıcı ve denetleyici bir mantığa dayandığını göstermektedir. Kameralar, bireylere görünmeyen bir denetleyici karşısında daha güvende olduklarını hissettirse de, aynı zamanda bir gözetim toplumunda yaşadıklarını hatırlatmaktadır.

Kentlerin tarihine bakıldığında, kent yaşamında güvenlik temininin, mekânsal düzenlemelerle de sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Lyon'un (1997: 52) belirttiği gibi, 19. yüzyıldan itibaren kent plancıları, kentlerin kendi içlerinde taşıdığı sosyal denetim kapasitesini göz önünde bulundurarak, suçun ve toplumsal huzursuzluğun önüne geçmek amacıyla yapısal müdahalelere başlamıştır. Özellikle kent sokaklarının suç ve ayaklanmanın potansiyel merkezleri olarak görülmesi, bu alanlara yönelik mimari düzenlemeleri zorunlu kılmıştır. Başlangıçta mimari tasarımlar, ardından da rasyonel planlama süreçleri aracılığıyla, kentte yasa ve düzenin sağlanması hedeflenmiş, böylece kent, âdeta bir kaleye dönüştürülmüştür. Bu yapı içinde gözetim, fiziksel çevreye entegre edilmiş erken dönem denetim mekânizmalarıyla sağlanmıştır. Nitekim, bugünkü kamera sistemlerinden çok daha önce, gözetimin çekirdek biçimleri mimari düzenlemelere yerleştirilmiştir. Ancak bu dönüşüm, bireylerin komşularıyla kurduğu karşılıklı güvene dayalı bağların yerini, soğuk ve anonim teknolojik denetim araçlarına bırakmasına da zemin hazırlamıştır. Geleneksel mahalle düzeninde komşuluk ilişkileri aracılığıyla sürdürülen

toplumsal gözetim, yerini duvarlara monte edilmiş kameralarla sağlanan kurumsal gözetim biçimlerine terk etmiştir. Böylece güvenliğin kaynağı, sosyal ilişkilerden değil, teknolojik denetimden beslenmeye başlamış, bu da toplumsal güvensizliğin artmasına neden olmuştur.

Modern kent yaşamında güvenliğin sağlanması giderek daha fazla teknolojik aygıtların ve kurumsal denetim mekanizmalarının sorumluluğuna bırakılmaktadır. Oysa Jacobs (2022), kentlerin güvenliğinin temelini oluşturan şeyin bu tür yapay sistemler değil, halkın gönüllü katılımıyla işleyen doğal bir denetim ağı olduğunu vurgular. Ona göre, “*kamusal huzuru koruyan, orada yaşayan halkın karmaşık, üstelik neredeyse bilinçsiz olan, gönüllü denetim ve standartlar ağıdır*” ve bu işlevin sürdürülebilirliği, bizzat kent sakinlerinin aktif katılımına bağlıdır. İnsanlar sokakları sadece geçiş güzergâhı olarak değil, yaşam alanı olarak gördüğünde; yani “*gönüllü olarak kullandığı ve tadını çıkardığı sürece sokağın emniyeti en iyi şekilde, kendiliğinden, asgari düşmanlık ve şüphecilikle sağlanır*”. Ancak kentlerde bu kendiliğinden denetimin ortadan kalktığı, güvenliğin yalnızca polise ve özel güvenlik görevlilerine bırakıldığı alanlar, Jacobs’a göre “*cehen-nemden farksız*” hâle gelir. Bu nedenle, “*kentin sokaklarında güvenin kaybı tam bir felakettir. Bu güven kurumsal bir biçimde oluşturulamaz.*” (2022: 51, 52, 56, 76).

Sonuç olarak, modern kent yaşamında komşuluk ilişkilerinin sağladığı karşılıklı güven, dayanışma ve sosyal denetimin yerini, teknolojik güvenlik araçlarının aldığı bir yapı ortaya çıkmaktadır. Bu yapıda bireyler kendilerini daha güvende hissetseler de, toplumsal düzeyde güven duygusu azalmakta yalnızlık, yabancılaşma ve kayıtsızlık artmaktadır. Ayrıca kamera sistemleri, insanları görünmez bir denetim ağına mahkûm etmektedir. Bu bağlamda kentlerin sunduğu “güvenli hayat”, aslında daha “güvensiz toplumlar” üretmektedir.

Kentte Ailenin Geleceği: Ailenin Sonu mu, Yeni Formlar mı?

Kent, aile üzerinde belirgin etkiler oluşturmakta küçük haneler ile tek ebeveynli ailelerin yaygınlaşması, ailede cinsiyet rollerinin bulanıklaşması, boşanmaların ve evlilik dışı birlikteliklerin artışı gibi olgular kent toplumlarının karakteristik özellikleri hâline gelmektedir. Mustafa Aydın’ın ifadesiyle: “*Esasen ailesel ile kentsel olan, yelpazenin iki ayrı ucunda yer almaktadırlar.*” (2014: 93). Tönnies bu karşıtlığa dikkat çeken sosyologlardan biridir. Ona göre, özellikle büyük kentte/metropolde, aile yaşamı düşüştürülmüştür. Kentlerin etkisi kendini göstermeye başladıkça aile yaşamından geriye kalanlar giderek artan biçimde tesadüfi görünmektedir. Çünkü bu bağlamda çok az insan tüm ener-

jisini aile kadar dar bir çevreye sıkıştırmaktadır. Herkes iş, çıkar ve eğlence gibi sebeplerle dışarıya ve birbirinden uzağa itilmektedir(2019: 442).

Geleneksel toplumda hemen hiç farklılaşmamış bir biçimde birçok işlevi kendinde toplayan aile, büyük kent yaşamında temelden değişmeye yönelmektedir. Büyük kent, örgütlü işyerlerinde ücret karşılığı çalışmayı gerektiren, işyerinin konuttan uzakta olduğu, ailenin eskiden kendi içinde hallettiği birçok iş ve faaliyet için özel kurumların oluşturulduğu bir çevreyi ifade etmektedir. Bu yaşama uyum, aile için değişmek ve dönüşmek demektir(Kıray, 1984: 69). Çocukların yetiştirildiği ve tüm hayatın geçtiği bir yer olarak ev yaşantısının sürdürülmesi de dâhil olmak üzere, kentin geleneksel aile yaşamına pek de izin vermemektedir. İş, eğitim ve eğlenceye ilişkin etkinliklerin ev dışına, uzmanlaşmış kurumlara kaydırılması, ailenin en belirgin tarihsel niteliklerinin kimilerinden yoksun kalması sonucunu doğurmaktadır. Kentlerde anneler büyük bir olasılıkla bir işte çalışıyor olacaklar, evlilikler ise ertelenme eğiliminde bulunacaktır. Kırsal bölgelere göre aileler daha küçük, çocuksuz aile sayısı daha fazla olacaktır. (Wirth, 2002: 101-102). Dünyadaki kentleşmiş ilk ülkelerden biri olan İsveç'te daha 1976 yılında hemen hemen her iki çocuktan birinin tek çocuk olduğu kaydedilmiştir. Bu ülkedeki evli çiftler üç ve daha fazla çocuklu aileleri "lüks" ve "akıl dışı" olarak görmektedir(İzzetbegoviç, 2019: 266).

Kent hayatı, kadınların toplumsal yaşamdaki rollerini önemli ölçüde dönüştürmektedir. Bu bağlamda kent, hem bir özgürlük zemini hem de bir gerilim alanı olarak işlev görmektedir. Kadınlar için kent, mesleki gelişim ve bireysel kimlik inşası açısından yeni fırsatlar sunarken, aile yapısında ortaya çıkan boşlukların nasıl ve kim tarafından doldurulacağı sorusu cevapsız kalmaktadır. Kadınların geleneksel ev işlerinden kurtulması, aynı zamanda bu rollerin erkeklere yöneltmesini gündeme getirmektedir. Ancak bu durum, erkeklerin büyük oranda direnç gösterdiği bir değişim olmaktadır. Beck'e göre; *"Kadınların ev işlerinden kurtulması, tam da kadınların reddettiği "modern feodal varoluşa" erkeklerin itilmesi anlamına gelecektir. Bu, tarihsel bakımdan soyluları köylülerin kölesi yapmaya benzer. Ama "mutfığa dön!" çağrısına erkekler, kadınlardan daha olumlu tepki vermezler."* Ev içi sorumlulukların paylaşımı artık geleneksel kalıplarla açıklanamayacak ölçüde bulanıklaşmıştır. Buluşmaların kim tarafından ne zaman yıkandığı, ağlayan bir bebeğin altının kim tarafından değiştirildiği veya alışverişi kimin yaptığı gibi ev içi gündelik pratikler, geçmişte açık biçimde kadınlara atfedilen sorumluluklar olmaktan çıkmış, ancak aynı ölçüde erkeklerin rutin görevleri hâline de dönüşmemiştir. Bu noktada, aile içi işbölümünün belirsizliği, cinsiyet normlarının dönüşümü açısından da önemli

bir kırılmayı yansıtmaktadır. Bir taraftan, kadınların emek gücüne daha fazla katılmasıyla birlikte erkek aileyi geçindiren tek kişi olma boyunduruğundan kurtulmaktadır. Diğer taraftan bu durum insanın karısı ve çocukları uğruna meslek hayatında başkalarının iradesine ve amaçlarına boyun eğmesine yol açan bağları gevşetmektedir. Bunun sonucunda da mesleğe ve aileye farklı bir şekilde bağlanma imkânı doğmaktadır (2019: 165, 175,170). Erkeklerin bu yeni koşullarda hem işlerine hem de ailelerine bağlanma biçimleri, geleneksel sadakat ve yükümlülük anlayışlarının dışına taşmaktadır.

Bauman'a göre tarihî süreçte aile, ölümlü bireyleri ölümsüz değerlere bağlayan temel toplumsal bağlardan biri olmuştur. Bu bağlamda aile üyeleri, kurumun sürekliliğini tehdit edecek her türlü davranıştan kaçınmak ve aile yapısının uzun ömürlü varlığını güvence altına almak için titizlikle çaba göstermişlerdir. Ancak, modern kentleşme süreçleri bu geleneksel aile yapısını derinden sarsmakta ve aile kurumunun süreklilik beklentisini erozyona uğratmaktadır. Günümüzde ailelerin yaşam süreleri, üyelerinin bireysel hayat sürelerini aşmamaktadır. Bu durum, nüfusun kentleşmesiyle paralel olarak gelişen hızlı sosyal değişimlerin ve mekânsal hareketliliğin sonucu olmaktadır. Kent yaşamının getirdiği anonimlik, bireysel özgürlük arayışı ve toplumsal bağların zayıflaması, aile bağlarının kopmasına ve akrabalık kimliklerinin belirsizleşmesine zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda, evlilikler, geçmişte akrabalık zincirini devam ettiren sağlam yapılar olarak işlev görürken, günümüzde bu zincirin koptuğu geçici buluşma noktalarına dönüşmektedir. Geleneksel “ölüm bizi ayırana dek” anlayışının yerini, daha çok “her iki eşin birlikte yaşamaktan sağladıkları tatmin kadar” süren ilişkiler almaktadır (2018: 210-211, 318). Bu dönüşüm, kent ile aile arasındaki gerilim ve çatışmanın somut bir ifadesi olarak da okunabilir. Kent yaşamı bireyleri özgürleştirirken aynı zamanda sosyal bağlardan koparak aile kurumunun temel dayanma noktalarını zayıflatmaktadır. Böylece, aile yapısının sürekliliği üzerine kurulu normlar, kent hayatının yaygınlaştığı toplumlarda sorgulanmakta ve yeniden biçimlendirilmektedir.

Önceki yüzyıllarda kadınların yaşam süresi, toplumsal normların belirlediği “makbul annelik” çerçevesinde, arzu edilen sayıda çocuk doğurup büyütme ancak yetecek bir zaman aralığına sahipti. Kadınlık deneyimi, neredeyse bütünüyle doğurganlıkla tanımlanıyor, annelik, kadının yaşamını anlamlandıran temel toplumsal rol olarak görülüyordu. Oysa günümüzde, doğurganlık döneminin giderek kısılması sonucunda, “annelik görevleri” ortalama olarak 45 yaş civarında sona ermektedir. Bu durum, çocuk yetiştirmenin kadın hayatındaki

yerini köklü biçimde değiştirmektedir. Çocukların varlığı, kadının yaşamında gelip geçici bir dönem hâline gelmektedir (Beck, 2019: 167). Kent bağlamında düşünüldüğünde, bu dönüşüm daha net görünmektedir. Kent hayatının sunduğu bireysel özgürlükler, eğitim ve istihdam olanakları, kadınların çocuk bakımına indirgenmiş geleneksel rollerden uzaklaşmasını kolaylaştırmaktadır. Aynı zamanda kent, aile kurumunun çözülmesini hızlandıran yapısal bir bağlam sunarak, kadınların yaşam pratiklerini çocuk merkezli olmayan biçimlerde yeniden şekillendirmelerine alan açabilmektedir.

Özellikle büyük kentlerde, kadınların aile içinde birincil veya tek gelir sağlayan birey konumunda bulunma oranı dikkat çekici biçimde artmaktadır. Bu durum, hem bekâr annelerin sayısındaki artışla hem de çocuksuz ve aktif olarak iş gücüne katılan kadınların çoğalmasıyla daha da görünür hâle gelmektedir. Bu toplumsal eğilim, yalnızca kadınların ekonomik yaşamdaki rollerinin dönüşümünü değil, aynı zamanda geleneksel aile yapılarının çözülmesini ve cinsiyet rollerinde yaşanan değişimi de yansıtmaktadır (Giddens, 2012: 369). Aile yapısında gözlemlenen en dikkat çekici değişimlerden biri de özellikle kent hayatının etkili olduğu bölgelerde kadınların hane reisi olduğu ailelerin sayısındaki artışta görünmektedir. Bu eğilim, özellikle 20. yüzyılın son yirmi yılı içerisinde hız kazanmış ve günümüzde küresel ölçekte ailelerin yaklaşık beşte birinin kadınlar tarafından yönetildiği bir yapıya dönüşmüştür (Thorns, 2004: 52).

Ailede yaşanan değişim kentleşmiş ülkelerde daha fazla görünür hâle gelmektedir. Örneğin Çin nüfusunun kentlerde yoğunlaşması, aile yapılarında ve yaşam biçimlerinde önemli dönüşümlere yol açmıştır. Kentlerde yalnızca boşanma oranlarının artması değil, aynı zamanda evlilik dışı birlikte yaşam biçimlerinin de giderek yaygınlaşması dikkat çekmektedir (Giddens, 2012: 287). Bu eğilim, kent yaşamının bireyselleştirici ve geleneksel normları dönüştürücü etkisinin somut bir göstergesi olarak okunabilir. Kentlerde yaşayanların hızla arttığı modern toplumlarda, tek başına yaşayan bekâr bireylerin oranı evli çiftlere kıyasla belirgin bir artış göstermektedir. Benzer şekilde, tek ebeveynli ailelerde yaşayan çocukların sayısının evli çiftlerin çocuklarına oranla yükseldiği görülmektedir. Bu değişim, nüfus sayımlarında ve sosyal araştırmalarda da kendini göstermektedir. Örneğin, ABD nüfus sayımı artık “aynı konutta birlikte yaşayan ancak evli olmayan çiftler” kategorisini de resmî olarak tanımaktadır (Giddens, 2018: 123).

Kent ortamı, bireyselleşmeyi ve esnek yaşam biçimlerini teşvik ederken evlilik ve aile kurumlarının sürekliliğini ve yapısını yeniden sorgulatmaktadır.

Hatta kentleşmiş Batı toplumlarında ailenin ölümünden söz edilmektedir. Ulrich Beck, modern toplumda ailenin geleceğine ilişkin yürütülen tartışmaların sıklıkla indirgemeci varsayımlar üzerine inşa edildiğini savunmaktadır. Ona göre, çekirdek ailenin bilinen biçiminin zayıflaması veya çözülmesi, genellikle “ailesizlik” gibi mutlak bir kopuşun işareti olarak yorumlanmakta veya yerini alacak alternatif bir aile modelinin tekil bir biçimde belirleneceği varsayılmaktadır. Beck, “*Tek bir aile tipinin bir başkasının yerini almasından ziyade, geniş bir ailevi ve aile-dışı birlikte yaşama biçimi yelpazesinin onaya çıkıp yan yana var olması, daha büyük bir ihtimal gibi görünüyor*” (2019: 178) tespitini yapmaktadır. Bu bağlamda, kent yalnızca mekânsal bir dönüşüm alanı değil, aynı zamanda aile yapılarının yeniden şekillendiği bir sosyokültürel laboratuvar işlevi görmektedir. Çekirdek ailenin zayıflamasıyla ortaya çıkan tablo, bir boşluk ya da çözülme durumu olmaktan ziyade, farklı ilişki biçimlerinin (örneğin; tek ebeveynli aileler, evlilik dışı birliktelikler vb.) eş zamanlı ve yan yana var olabildiği bir zemini sunmaktadır.

Aldous Huxley, 1946 yılında kaleme aldığı *Cesur Yeni Dünya* kitabının önsözünde, özellikle Amerikan kentlerindeki aile yapılarında gözlemlenen hızlı değişimlere dikkat çekmektedir. Bazı kentlerde boşanma oranları evlenme oranlarına yaklaşmakta, hatta eşitlenmektedir. Bu gelişme, evlilik kurumunun geleneksel anlam ve işlevinin ciddi biçimde aşınmakta olduğuna işaret etmektedir. Huxley, evlilik cüzdanlarının gelecekte, süresi belirli, geçici ve işlevsiz belgeler hâline gelerek, tıpkı köpek ruhsatları gibi işlem göreceği öngörüsünde bulunmaktadır. Yani evlilik, yasal ve sosyal bir bağlamdan çok, geçici ve denetlenebilir bir düzenleme biçimine dönüşecektir (2018: 27). Huxley’in öngördüğü gibi, evliliklerin kolayca sona erdirilebilmesi ve kısa süreli ilişkilerin yaygınlaşması, kent yaşamının getirdiği bireyselleşme, özgürleşme ve tüketim odaklı değerler sistemiyle doğrudan ilişkili olarak da okunabilir. Sonuç olarak, kent yaşamının bireyselliği, geçiciliği, hız ve hareketliliği, aile kurumunun kolektif yapısı, sürekliliği ve dayanışma işlevleriyle olan karşıtlığını derinleştirmektedir. 21.yüzyılda aile, devasa ölçekte bir meydan okumayla karşı karşıya bulunmaktadır. Tarihi boyunca birçok sınımadan geçmiş olan aile, kentle imtihanını kazanabilecek midir?

Sonuç

Sanayi Devrimi sonrasında ortaya çıkan ve bugün metropol hâline gelmiş olan modern kent ile kadim ailenin dayandığı temel değerler, birbirleriyle zıt kutuplarda yer almaktadır. Kent, kişilerden bireyselleşme isterken, aile üyelerinden bağlılık beklemektedir. Kent, yalnızlığı överken, aile birlikteliği

kutsamaktadır. Kent, rekabeti harlarken, aile dayanışmayı yüceltmektedir. Kent geçici olana ve hareketli olmaya teşvik ederken aile yerleşmeyi ve kalıcılığı savunmaktadır. Velhasıl, kent aileye dair tüm değerlerin karşısına kendi alternatiflerini çıkarmaktadır. Modern kent yaşamı bireyleri bağımsızlaştırırken, aynı zamanda bağısız kılmaktadır. Bireyselleşme ideali, kişinin özneleşme süreci açısından kazanım gibi görünse de, bağlılık, aidiyet ve sorumluluk gibi temel insani ihtiyaçları zayıflatmakta ve bireyin yalnızlaşmasına yol açmaktadır.

Kent ortamında serbest piyasa mekanizmaları ve bireysel tercihlere dayalı yaşam biçimlerinin yükselişi, aileyi doğrudan etkilemektedir. Ekonomik bağımsızlık, toplumsal normların gevşemesi ve geleneksel rollerin çözülmesi, özellikle genç kuşakların evlilik ve çocuk sahibi olma gibi konularda daha geç karar vermelerine veya bu tercihlerden vazgeçmelerine sebep olmaktadır. Bu bağlamda kentte bekârların sayısı hızla artmaktadır. Bekârlığın yükselişi sadece bireysel özgürlük değil, aynı zamanda kent/piyasa dinamiklerinin yön verdiği bir yaşam tarzını ifade etmektedir. Kentte bekârlığın yükselişi ile birlikte aile norm olmaktan çıkıp bir seçenek, bazen tercih edilmeyen çoğu zaman ise ertelenen veya yeniden tanımlanan bir form hâline gelmektedir.

Başka bir açıdan insanlar arası güvenin temel sağlayıcılarından biri olan komşuluğun kent hayatında işlevsiz kalması, güvenliğin teknolojik aygıtlarla sağlanması gerekliliğini doğurmaktadır. Diğer bir ifadeyle kentte güvenlik arayışının toplumsal dayanışma yerine teknolojik çözümlerle karşılanması, komşuluk gibi yatay sosyal ilişkilerin çözülmesine yol açmaktadır. Kamera sistemleri, özel güvenli siter ve dijital denetim mekanizmaları bireyin fiziki güvenliğini artırsa da, toplumsal güvenin yerini tutmamaktadır. İnsanların yan yana yaşayıp birbirini tanımadığı kent dokularında güvensizlik artmaktadır.

Kent ve aile arasında adı konulmamış asimetrik bir çatışma on yıllardır sürmektedir. Deyim yerindeyse kent saldırmakta, aile savunmaktadır. Sosyolojik veriler bu savaşın galibinin kent olduğunu göstermektedir. Tüm dünyada kentlerin sayısı artmakta, hacimleri genişlemekte ve kentlerde yaşayan nüfus giderek çoğalmaktadır. Buna karşılık kentlerde aileler küçülmekte, işlevsizleşmekte ve dağılmaktadır. Dünyadaki gelişmişlik sıralaması, kentleşmeyle doğru orantılı, ancak geleneksel aile yapısının gücüyle ters orantılı bir seyir izlemektedir. Hangi ülkede kent sayısı artıyorsa o ülkede, doğurganlık oranı düşmekte, boşanmalar artmakta, çocuksuz aileler çoğalmakta, yalnız yaşayanların oranı hızla yükselmekte, aileye alternatif veya aileye karşı yaşam tarzları yükselişe geçmektedir. Hangi ülkede aile çözülüyorsa, o ülkenin kentlerinde komşuluğun yerini kameralar, güvenin yerini güvenlik almak-

tadır. Egemen modern paradigmaya göre gelişmiş ülke sınıfına dâhil olmaya çalışan her ülke kent sayısını ve kentlerde yaşayan insan sayısını artırmak zorunda kalmaktadır. Bu paradigmaya göre geleceğin dünyası, kentlerin alabildiğince büyüdüğü ailenin ise olabildiğince küçüldüğü ve çözüldüğü bir dünya olacak gibi görünmektedir.

Mevcut olumsuzluk ve zorluklara rağmen aile, hem bir direnç hem de bir dönüşüm alanı olarak kent içinde varlığını sürdürmektedir. Gözlemler, aile kurumunun ortadan kalkmadığını, aksine çeşitlenip esnekleştiğini göstermektedir. Tek ebeveynli aileler, çocuksuz evlilikler gibi yeni formlar, kentteki sosyal ve kültürel değişimlere verilen yanıt olarak ortaya çıkmaktadır. Aile kentte, değişen koşullara göre şekillenen, dinamik bir yapı olarak yaralanmış olsa dahi varlığını sürdürmektedir. Ancak birlikte yaşamayı seçen evli olmayan bireylerde olduğu gibi kentte hayat bulan yeni yaşam biçimleri, kadim aile kavramının temelini sarsmaktadır. Kent, bireylere yeni yaşam biçimleri sunarken aileyi bu yapıya uyum sağlamaya zorlamaktadır. Başka bir ifadeyle, bireyi özgürleştiren kent havası aileyi ölümle tehdit etmektedir. Kentin kısırcındaki aile, hayatta ve ayakta kalma mücadelesi vermektedir.

Aile ve kent arasında devam eden bu karşıtlık, yalnızca bireylerin değil, tüm toplumun geleceği açısından kritik bir meseledir. Bu gerilimi anlamak ve çözüm yolları geliştirmek, toplumsal huzurun sağlanması için hayati önem taşımaktadır. Aileyi büyütecek bir yol olarak, kentlerin küçültülmesi üzerinde düşünülme hak eden bir tekliftir. Büyük kentlerin aile üzerinde oluşturduğu dönüştürücü, hatta yok edici baskı karşısında kentler yeniden şekillenebilir. Kentlerin daha küçük, insan ölçeğinde ve ilişkilerin derinleşebileceği mekânlar olarak düzenlenmesi, ailenin anlam dünyasını yeniden kurmasına fırsat tanıyabilir. Küçülen kentler aileyi büyütebilir. Tüpten çıkmış macunu tüpe geri koymak kadar zor olsa da bu mümkündür. Tarihi boyunca nice sınımadan geçmiş olan aile kent imtihanından da muvaffakiyetle çıkabilir.

Kaynakça

- Aktaş, C. (1992). Modernizmin evsizliği ve ailenin gerekliliği. İstanbul: Beyan Yayınları.
- Alver, K. (2007). Siteril hayatlar. Ankara: Hece Yayınları.
- Aydın, M. (2014). "Tarihsel dönüşümü içinde aile ve kent ilişkisi". Aile Sosyolojisi Yazıları içinde (ss. 83-100). İstanbul: Açılım Kitap.
- Aytaç, A.M. (2012). Ailenin serencamı. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Barbarosoğlu, F. (2019). Moda ve zihniyet. 9.baskı. İstanbul: İz Yayıncılık.

- Barbarosoğlu, F.ve Şişman, N. (2021). Yeni anne babalar. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Bauman, Z. (2018). Bireyselleřmiř toplum. ev. Yavuz Alogan. 4.baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Beck, U. (2011). Risk toplumu. ev. Kazım Özdođan–Bülent Dođan. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Durkheim, E.(2004). Ahlak eğitimi. ev. Ođuz Adamır. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Durkheim, E. (2018). Felsefe dersleri. ev. Dena Kartun-Adem Beyaz. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Fukuyama, F. (2015). Büyük öküř. ev. Hasan Kaya. İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Giddens, A. (2012). Sosyoloji. yay. haz. Cemal Güzel. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Giddens, A. (2018). Sosyoloji kısa fakat eleştirel bir giriş. ev. Ülgen Yıldız Battal. 7.baskı. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Huxley, A. (2018). Cesur yeni dünya. ev. Ümit Tosun. İstanbul: İthaki Yayınları.
- İzzetbegoviç, A. (2019). “Ütopya ve aile”, Dođu Batı Arasında İslam içinde. ev. Edina Nuriki. İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Jacobs, J. (2022). Büyük amerikan şehirlerinin ölümlü ve yaşamı. ev.Bülent Dođan. İstanbul: Metis Yayınları.
- Kıray M. B. (1984). “Büyük kent ve değişen aile”, Türkiye’de Ailenin Değişimi Toplumbilimsel İncelemeler içinde. ss.69-78. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneđi Yayını.
- Lyon, D. (1997). Elektronik göz. ev. Dilek Hatatođlu. İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Sennett, R. (2011). Yeni kapitalizmin kültürü. ev. Aylin Onacak. 2.baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sennett, R. (2013). Kamusal insanın çöküşü. ev. Serpil Durak-Abdullah Yılmaz. 4.baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Simmel, G. (2009). “Metropol ve zihinsel hayat”. Bireysellik ve Kültür içinde. ev. Tuncay Birkan. İstanbul: Metis Yayınları.
- Tezcan, M. (1984). “Kuřaklar arası çatışmalar”, Türkiye’de Ailenin Değişimi Toplumbilimsel İncelemeler içinde. ss.161-182. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneđi Yayını.
- Thorns, D. C. (2004). Kentlerin dönüşümü. ev. Esra Nal-Hasan Nal. İstanbul: Soyak Yayınları
- Tönnies, F. (2019). Cemaat ve cemiyet. ev. Emre Güler. İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları.
- Weber, M. (2013). Protestan ahlakı ve kapitalizmin ruhu. ev. Milay Köktürk. 2.baskı. Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Wirth, L. (2002). “Bir yaşam biçimi olarak kentleşme”. 20.Yüzyıl Kenti içinde. der. ve ev. Bülent Duru-Ayten Alkan. ss.77-106. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.